

Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Risicoanalyse

*Risico's op scholen
in beeld*

Voorwoord

Het onderwijstoezicht is risicogericht. Dit betekent dat de toezichtcapaciteit zo veel mogelijk wordt ingezet op risicovolle scholen. Dit zijn scholen waar de kwaliteit van het onderwijs mogelijk onvoldoende is.

Sinds 2008 voert de Inspectie van het Onderwijs voor alle scholen en onderwijssoorten ten minste eenmaal per jaar een risicoanalyse uit. Het doel van deze analyse is te bepalen op welke scholen het nodig is een onderzoek naar de kwaliteit te doen.

Deze brochure beschrijft de achtergrond, inhoud en werkwijze van de risicoanalyse voor het primair en voortgezet onderwijs. Meer informatie over de inspectie kunt u vinden op www.onderwijsinspectie.nl.

De hoofdinspecteur primair onderwijs
en expertisecentra
Leon Henkens

De hoofdinspecteur voortgezet
onderwijs
Rick Steur

augustus 2010

Risicoanalyse

Wat is een risicoanalyse?

Een risicoanalyse is een inschatting van een risico. Voor de inspectie gaat het om het risico dat een school of onderwijssoort onvoldoende kwaliteit levert. Met de risicoanalyse bepaalt de inspectie hoe groot het risico op onvoldoende kwaliteit is. Dit kan bij een school minimaal zijn, maar er kan ook sprake zijn van een groter risico.

Waarom een risicoanalyse?

De risicoanalyse stelt de inspectie in staat het toezicht zoveel mogelijk te richten op risicovolle scholen en opleidingen. Door er beter zicht op te hebben op welke scholen de onderwijskwaliteit risico loopt, kunnen inspecteurs gericht aan het werk. Het maakt dat ze hun tijd en energie vooral kunnen steken in de risicovolle scholen en opleidingen.

Met de risicoanalyse wil de inspectie scholen die risico lopen tijdig in beeld krijgen. Op deze scholen wil de inspectie snel onderzoek doen om zo mogelijk verdere kwaliteitsdaling te voorkomen.

De risicoanalyse levert verder bespreekpunten op voor het gesprek met het bestuur. Ook bepaalt de risicoanalyse in belangrijke mate de omvang en inrichting van het onderzoek op scholen.

Risicoanalyse essentieel onderdeel van risicogericht toezicht

De risicoanalyse gebruikt de inspectie om gericht toezicht te kunnen uitvoeren op risicovolle scholen. Dit heet 'risicogericht toezicht'. Op deze scholen is de kans op onvoldoende onderwijskwaliteit het grootst. Bij scholen van onvoldoende onderwijskwaliteit is verbetering het hardst nodig en is toezicht het meest effectief.

Inhoud van de risicoanalyse

Waar kijkt de inspectie in de risicoanalyse naar?

De inspectie gebruikt globaal drie bronnen voor de risicoanalyse:

- I. leerresultaten van de leerlingen;
- II. signalen uit de samenleving (klachten, krantenartikelen);
- III. kengetallen en jaarstukken.

Alle drie de bronnen leveren indicaties van risico's. Deze indicaties zijn zeer divers van aard. Ze variëren van dalende leerprestaties tot klachten over pesten en onrechtmatige bestedingen.

I. Leerresultaten van de leerlingen

De leerresultaten zijn een belangrijke bron voor de risicoanalyse. Het gaat hier om de resultaten van de leerlingen en hun voortgang in ontwikkeling.

De inspectie gebruikt hier de volgende risico-indicatoren:

- drie jaren achtereenvolgende onvoldoende leerresultaten;
- dalende leerresultaten, waarvan in de laatste twee jaar onvoldoende;
- onvoldoende leerresultaten op belangrijke onderdelen (taal/rekenen, examens);
- bovengemiddeld aantal leerlingen die afstromen, uitvallen of vaak blijven zitten.

II. Signalen uit de samenleving

In de risicoanalyse worden ook klachten van ouders en leerlingen en krantenberichten meegenomen. Het gaat hier om:

- informatievragen en klachten die bij de inspectie zijn binnengekomen;
- klachten over scholen verzameld door verschillende overheidsorganisaties (ministerie van OCW, Postbus 51);
- klachten van leerlingen- en studentenorganisaties;
- berichten in de landelijke en regionale pers.

Per klacht en bericht wordt de ernst ingeschat. Dit gebeurt dagelijks. Wanneer sprake is van een risico of ernstig risico, spreken we van een 'signaal' of 'urgent signaal'. Bij een urgent signaal vindt in principe altijd op korte termijn nader onderzoek plaats.

III. Kengetallen en jaarstukken

Tot slot kijkt de inspectie vanaf 2010 in haar risicoanalyse naar enkele kengetallen en jaarstukken. De volgende gegevens zijn een indicatie van een risico:

- eerder onvoldoende kwaliteit (afgelopen vijf jaar ‘zeer zwak’ of afgelopen twee jaar ‘zwak’ geweest);
- onrechtmatige bestedingen en/of financiële continuïteit van bestuur;
- aangepast arrangement naleving;
- indicaties van instabiliteit, namelijk:
  - hoog personeelsverloop;
  - sterk veranderende leerlingenpopulatie.

Risiconiveau vastgesteld door inspecteur

Uit elk van de drie bronnen kan naar voren komen dat de kwaliteit van een school mogelijk risico loopt. Inspecteurs bekijken en bespreken iedere school waar dit het geval is. Zij bestuderen het risico, combineren het met bestaande kennis en wegen het. Zij bepalen of een school een verhoogd risico loopt en stellen vast of onderzoek naar de kwaliteit wenselijk is.

De praktijk

Risicoanalyse in de praktijk

De risicoanalyse vindt permanent plaats. Met name signalen komen doorlopend binnen. Ten minste eenmaal per jaar, wanneer gegevens over de leerresultaten beschikbaar zijn, wordt het risiconiveau voor alle scholen opnieuw bepaald.

Veel scholen merken niets van de risicoanalyse. De inspectie analyseert en bespreekt de scholen intern. Hierbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van reeds beschikbare gegevens. Alleen wanneer sprake is van een verhoogd risiconiveau, merkt een school dit. In deze gevallen vraagt de inspectie extra informatie of vindt er een (kwaliteits)onderzoek op de school plaats.

In het basisonderwijs worden bij een deel van de scholen gegevens over leerprestaties gevraagd. Het gaat hier om scholen waar de eindresultaten risico's laten zien of onbekend zijn.

De resultaten van de risicoanalyse worden besproken met het bevoegd gezag. Als bij een school geen risico is, wordt basistoezicht toegekend. Als er wel tot een risico wordt geconcludeerd, vindt er kwaliteitsonderzoek plaats.

Wat doet de inspectie met de risicoanalyse?

De inspectie gebruikt de risicoanalyse om inspecteurs zoveel mogelijk in te kunnen zetten op risicovolle scholen. Daarnaast gebruikt ze de risicoanalyse om de risicovolle scholen tijdig in beeld te krijgen.

De risicoanalyse is dus vooral voor intern gebruik van de inspectie. Ook is de risicoanalyse nadrukkelijk géén beoordeling van scholen. Om deze redenen is de inspectie terughoudend met het verstrekken van risico-informatie. Wel loopt er een pilot waarin de inspectie onderzoekt of het verstrekken van risico-informatie over de eigen scholen aan de bevoegde gezagen zinvol is.

Veelgestelde vragen

1. Hoe betrouwbaar en valide is de risicoanalyse?

De risicoanalyse is betrouwbaar en wordt jaarlijks geëvalueerd. Regelmatig vindt ook een extra wetenschappelijke evaluatie plaats. Deze evaluaties bevestigen de betrouwbaarheid en validiteit van de risicoanalyse. Wel wijzen risico's niet altijd op tekortkomingen op scholen.

De methodiek van risicoanalyse wordt periodiek op basis van evaluatieresultaten bijgesteld. Op deze wijze garanderen we dat de risicoanalyse alleen betrouwbare (risico)indicatoren bevat.

2. Wat gebeurt er als er geen risico op mijn school is?

Als de analyse geen risico's laat zien, vindt geen extra onderzoek plaats. Op deze scholen blijft het reguliere toezicht van kracht. We noemen dit 'basistoezicht'.

3. Beoordeelt de inspectie de scholen met de risicoanalyse niet op basis van papier?

De risicoanalyse is geen beoordeling van een school. De analyse gebeurt om na te gaan op welke scholen onderzoek nodig is. Beoordeling vindt altijd plaats op basis van een onderzoek op een school en met behulp van het waarderingskader.

4. Kan ik inzicht krijgen in de uitkomsten van de risicoanalyse van mijn school?

Er loopt een pilot waarin de inspectie de uitkomsten van de risicoanalyse aan enkele besturen beschikbaar stelt. De uitkomsten van deze pilot bepalen of dit voortaan beleid wordt of niet, en hoe we gegevens desgewenst gaan communiceren.

5. Is een risicoanalyse gebruikelijk?

Vrijwel alle Nederlandse toezichthouders werken risicogericht. Daarnaast stappen steeds meer buitenlandse onderwijsinspecties over op risicogericht toezicht. Risicogericht toezicht en risicoanalyse zijn de nieuwe standaard.

De risicoanalyse verschilt wel enigszins tussen inspecties. Onze werkwijze kenmerkt zich door een sterk empirische aanpak en de combinatie van verschillende bronnen. Deze werkwijze wordt door veel collega-inspecties als een belangrijk voorbeeld gezien.

6. Hoe krijgt de inspectie gegevens over de leerresultaten?

Basisonderwijs

Als een bevoegd gezag aan de inspectie daarvoor toestemming heeft gegeven, worden door landelijk toeleveranciers (Cito, GPC) rechtstreeks de resultaten van de eindtoets aan de inspectie gestuurd. De andere scholen krijgen een vragenlijst waarmee ze hun resultaten van de leerlingen van groep 8 moeten aanleveren.

Als de eindresultaten risico's laten zien of onbetrouwbaar zijn (veel niet-deelnemende leerlingen), krijgen scholen een aanvullende vragenlijst over de tussenresultaten. De tussenresultaten betreffen technisch lezen (groep 3 en 4), rekenen-wiskunde (groep 4 en 6) en begrijpend lezen (groep 6).

Voortgezet onderwijs

Gegevens over de leerresultaten en (doorstroom)rendementen verkrijgt de inspectie van Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Examengegevens en gegevens verkregen met behulp van het persoonsgebonden nummer staan centraal in dat deel van de risicoanalyse.

7. Wordt er ook een risicoanalyse gemaakt van scholen voor speciaal onderwijs?

In bovenbeschreven risicoanalyse spelen leerprestaties een centrale rol. Scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs en speciaal basisonderwijs kunnen zich doorgaans nog niet verantwoorden over hun opbrengsten. Een alternatief risicomodel voor deze schoolsoorten is in ontwikkeling.

Colofon

Deze brochure is een uitgave van:
Inspectie van het Onderwijs,
afdeling Communicatie

Postbus 2730 | 3500 GS Utrecht
www.onderwijsinspectie.nl

Exemplaren van deze publicatie zijn te bestellen
bij Postbus 51. Telefoonnummer 0800 - 8051
(gratis) of via internet op www.postbus51.nl

Fotografie: www.humantouchphoto.nl

Inspectierapport: 2010-30
Postbus 51 nummer: 22DW2010G229
ISBN: 978-90-8503-212-0

© augustus 2010 | Inspectie van het Onderwijs

Deze publicatie staat ook op:
www.onderwijsinspectie.nl